

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuiria, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch

Musica classica or e sin via da Flem

Per la sisavla giada ha «flimsfestival» fatg sonda musica sin la Via Nova da Flem.

Pagina 5

Cudesch da chamona

Sco seria da stad avra la FMR ses «cudesch da chamona» e preschenta differents chamonas – grondas e pitschnas. Oz: la Heidelberger Hütte.

Pagina 2

FMR FUNDAZIUN
MEDIAS
RUMANTSCHAS

südostschweiz

SURSELVA

Deponer giavischs egl univers

A Laax ei actualmein in'exposiziun da gruppa cun 22 artistas ed artists. Curatada da *Damian Christinger* presenta quella l'intersecziun denter art e forzas surnaturalas. En connex cun quella tematica ei stau vendergis in referat accumpignont. Gl'autur da cudischs *Manfred Mohr* ha presentau la metoda da deponer giavischs egl univers. Quella ei colligiada cullas energias positivis ch'in e scadin savess mobilisar. Manfred e sia dunna *Bärbel Mohr* (1964–2010) han scret en numerus cudischs dalla forza dil partergar positiv e co ins sa «empustar» egl univers quei ch'ins giavischa. En siu referat ha el intima da far gl'autotest cun deponer tals giavischs. El ha animau da renunziar duront treis jamnas da sevilar, tagnar e selamentar, quei augmenti la qualitat da viver e rinforzi las energias positivis. (fmr/abc)

Pagina 3

ENGIADINA

Da musica populara fin a l'opera

Inszenaziun cun movimaints e grimassas. FOTO BENEDICT STECHER

L'ultima fin d'eivna ha gnü lö per la terza jada il festival «cun sal e paiver» cun 14 musicistas e musicists e cun tschinch concerts in differents stils musical illa baselgia San Lurench a Sent. Da musica populara fin a l'opera in diversas fuormaziuns. Duos concerts han gnü lö in venderdi e trais in sonda passada cun dürada da tschinquanta minutas. Tenter ils concerts pudaivan il visitaduors as rinfrais-chir illa bar da la Chasa Misoch, la sala cumünala güst d'asper la baselgia. *Andri e Gianna Bettina Gritti* cun agüdants han organisà l'evenimaint per la terza jada. (fmr/bcs)

Pagina 11

SURSELVA

Suenter dus onns ina secund'ediziun

Quels dis ei la secund'ediziun dil guid «Sagenhafter Wanderführer Surselva» cumpariu. L'emprema ch'ei cumparida avon dus onns cun 2000 exemplars era exausta. Sco l'autura *Sibylle Mani* ha detg alla FMR, cumpeggia la secund'ediziun 1000 exemplars. Il guid cuntegn 21 proposta per spassegiadas e turas en muntogna en Surselva. Quellas ein cumpletadas mingamai cun detgas dil loghens. Sper biaras fotografias e skizzas da loghens dalla cuntrada da questas viandadas, pon ins era catar el cudisch mingamai indicaziuns davart il temps da viandar, la differenza d'altezia, la grevezia dalla ruta sco era ils loghens da partenza ed arrivada. Leutier vegn ina carta geografica che dat ina survesta dalla regiun. (fmr/hh)

Pagina 3

Antschatta difficila

Anc è igl center d'art e cultura ad Alvaschagn (ACACA) all'antschatta: analizar, tgenegnas dallas purscheidas tg'en dumandadas e tgenegnas betg. La magnafatschenta è dantant persvadeida tg'ins saptga sviluppar igl turissem cultural an Surmeir.

SANDRA BALZER/FMR

Davantar en center per la veta socioculturala e vitalisar la vischnanca dad Alvaschagn e l'antiera regiun Alvra: chegl è igl intent dall'Associaziun Center d'Art e Cultura Alvra (ACACA) tg'è neida inzieida avant dus onns digl artist *Mirko Baselgia*.

Sviluppar igl turissem cultural

Scuntrada per genitours ed unfants, antupadas, discurs e workshops: la purscheida ed igl program annual dall'ACACA è vast. E chegl malgro tgi la dumonda ed igl interess variescha

«Nous na vagn anc nign nom per en center da cultura ed antupada.»

Birgit Brida,
magnafatschenta ACACA

fitg, tot tenor purscheida: «Nous vagn spitgia tg'igl interess dalla regiun pudess esser pi grond. Alvaschagn n'è deplorablaintg betg igl center digl mond e nous na vagn er anc nign nom per en center da cultura ed antupada», dei la magnafatschenta *Birgit Brida*, concernent igl interess pigls workshops.

Ins seia anc all'antschatta e stoptga analizar tge tgi seia dumando e tge betg. E tuttegna è la donna digl Vorarlberg persvadeida tg'ins possa anc sviluppar la regiun, cunzont igl turissem cultural e tgi l'antieroura tgesa da scola ad Alvaschagn saptga davantar en center da cultura ed antupada, er per indigens.

Pagina 7

«La Surselva biars ch'enconuschan bein e vulan emprennder d'enconuscher aunc meglier.»

E per che quai succedia ha *Sibylle Mani* laschè vegnir endament insatge:

in cudisch cun spassegiadas e turas. – Pagina 3

FOTO BARTOLOME TSCHARNER

Malegiar cun launa

«Jau hai vis quests uffants che rin, e lura sun jau vegnida tschiffada da la sfida da guardar, sche jau saja buna d'exprimer quai cun launa», di *Erica Klucker*. La dunna da Tumein ha passa 15 onns experientscha da fieutrar. Entrond il Bogn mineral ad Andeer vegnan visitadras e visitaders beneventads tochen la fin da l'onn da ses maletgs. Sia exposiziun vegn cumplettada cun maletgs stgaffids cun il pitg da crusch da sia figlia *Anna Laura Klucker*. Intgins da ses maletgs mussan poesias e vers dad *Arnold Spescha*, scrits an pitg da crusch. (fmr/bt/sab)

Pagina 9

Servetsch d'abunents e da
distribuziun: tel. 0844 226 226
mail: abo@somedia.ch

9 771424 749004

20029

Maletgs da mama a feglia agl Bogn mineral ad Andeer

D'egn bün mains annà antoc'igl dezember da quest on e'gl da vaser agl Bogn mineral ad Andeer l'exposiziun da maletgs da tut atgna taimpra dad Erica ad Anna Laura Klucker. Dafartant ca la mama Erica expone maletgs fietros, mussa la feglia Anna Laura novs maletgs cu'gl petg an crusch a tals sen peal da tschearvs.

BARTOLOME TSCHARNER/FMR

Antrànd agl zuler digl Bogn mineral ad Andeer vean ign gest banavanto da la baseglia d'Andeer, c'ign à vieu me ansant segl münt baseglia. Mo qua sen la pare targlischa ella segl funds viv-verd ad igl tschiel e ansulaglieu davos tier. Gest dasperas salida ple mudesta la baseglia dad Avras Cresta segl funs verdaint digl pro parmavàn.

«Quels maletgs da las baseglas ve jou gieu tschafen da far aposta par l'exposiziun da qua», gi Erica Klucker. Mo igl e betg igls maletgs fietros c'ign e andiso dad ella. «Jou ve ampruvo da far anzatge oter cun quels maletgs, sadumandànd: Co se jou eara anc malgear cun làna?» à aschunto la duna da Tamegn a gest declaro la tecnica c'ella à aplitgieu daniev. Ella vegi ampruvo da maschadar las calurs cun meter pliras rasadas da làna calurada l'egna sen l'otra. Quegl dat niànzada da calurs near egna nova calur, ad ascheia fan quels maletgs fietros caluros ampo la pareta d'aquarels. Mo par far tals maletgs structuros aschi manedlameing savunda Erica Klucker ad egn concezt c'ella skiz-escha gl'amprem cun risple sen pulpier. «Alura se jou exactameing, co rasar las diferaintas strisas da làna a lur gràndeztga», palainta ella la sia maniera da luvrar. Blearas geadas segigl ascheia, c'ella laschi star igl maletg par egn tscheart tains par alura aschuntar anc egn detagl near l'oter, avànt ca fietrar el. «Igl dat ear da quels ca ras la làna a vez gest, co igl à da vagnir», aschunta ella. Egn tal exaimpel e igl maletg da la baseglia dad Avras, pigl qual ella à duvro me poca calur par exprimer la parmavera tumpriva an quella valada òlta, cun la quala la famiglia Klucker à egn liom spezial.

Me egn fil c'exprima tut

Passànd veiadaint pigl zuler, samida ear igl stil digls maletgs. Qua e'gl en matg da flurs fatg me cun sis fils caluros antretschos agl funs grischaint da làna. Quegl e ear egna tecnica c'Erica Klucker aplitgescha magari savens u par dissignear egn maletg segl funs fietro near par far conturas gitas, ascheia ca la figura sadisfranztescha clerameing digl sieus conturn. Da far las conturas gitas dat agl maletg anc egn'otra qualitat: L'iglieadad vean gest manada sen la part impurtanta digl maletg, c'e par regla egna singula figura, sco egna parsuna ca va a spass cu'gl tgàn, igl pur ca tigna igl tgavagl, igl giat ca dorma sensum egna stgeala near las fatschas d'egn matatsch near da la matatscha. Amaduas fatschas e dissigneadas me cun egn sul fil. «Jou ve gieu igl desideri da saver far ina fatscha me cun egn fil», palainta la fietrùnza. Ad ign vean gest tschafo da la grandiusa sempladad da quella tecnica c'exprima cun mieds minimalis egn'expressiun maximala, peia tut c'e basignevel par surpurpar las emoziuns da maniera ime-diata segl aspectatur.

La leadeztga surpeglia igl aspectatur

Igl aspectatur vean gest suainter atratg da duas ovras da tut otra fassùn: Igl e sainza dubi duas capo-ovras dad Erica Klucker, las duas grupas giuvenils digls «cantadurs» a la mataneglia ca «ri», lavurs da pliras eandas. Cun fietrar lur fatschas cun me niànzadas da bregn a sbozar me fegnameing lur vastgadira cun làna stgira gli gartegi'gl da dar egn'expressiun particulara a quels giuvenils. Cun quels maletgs mussa Erica Klucker las sias abilitadas da far maletgs fietros ad ign bada, c'ella à dantant passa 15 ons experientzga da fietrar. «Jou ve vieu quels unfants ca rin, ad alura sund jou vagnida tschafada da la sfida da vurdar, scha jou segi bùna d'exprimer quegl cun làna. Igl e sto egn'ampova, quàn navànt ca jou setgi ir cun la tecnica da fietrar par realisar l'ideia ca ve».

Passo la cantunada riv'ign tigl seas ple novs maletgs ca portan igl tetel cuminevel «Santupada». Els atiran l'iglieada antras lur funs calouros da maniera intensiva a la reduzziun da la sia tecnica da dissignear cun egn fil. Qua fani alusiun mintgame a duas fatschas ca s'antopan a vardan l'egna sen tschella, exprimànd

Igls novs maletgs dad Anna Laura Klucker en decoros cun musters digl petg an crusch near cun vears dad Arnold Spescha mademameing fatgs cun quella tecnica.

La baseglia d'Andeer, egna da las ple novas ovras dad Erica Klucker.

Las duas artistas, Anna Laura ad Erica Klucker, avon las ple novas creaziuns dad Erica: las fatschas ca s'antopan.

FOTOS BARTOLOME TSCHARNER

«... ad alura e'gl don da schar quell'ierta culturala me an stgatlàs. Igl e da dar egna funcziun nova ad ella par c'ella existi anavànt.»

Anna Laura Klucker, artista

simpatieia near careztga l'egn par l'oter near ca fan egn raschienen.

Novas variantas dil petg an crusch

Forza datani gest egna baterlada sur digls maletgs dad Anna Laura Klucker ca palendan da tschella vart a furman la conclusiun da l'exposiziun famigliala. Anna Laura Klucker e la spezialista digl petg an crusch, cu'gl qual ella à stgafieu maletgs, interoretànd quella viglia tecnica grischuna da maniera moderna. Par las sias ovras à ella fatg diever da telas c'ella veva survenieu ord l'ierta dad Elly Koch, la ple renumada rimnada da musters da petgs an crusch digl

Grischùn. Ella ha prieu musters vigls dad Elly Koch a cumbino quels daniev. Ascheia dat ella nova muntada ad egna tecnica viglia ca vean strusch ple aplitgeada. «Ple bòld vagnevan quels zund beals musters aplitgieus sen tuaglias. Mo ozigligi metan ign betga ple tuaglias sen mesas. Ad alura e'gl don da schar quell'ierta culturala me an stgatlàs. Igl e da dar egna funcziun nova ad ella par c'ella existi anavànt», manegia la giuvna dessigneada da moda da Tamegn.

Ad ascheia e ella vagnida a l'ideia da stgafir maletgs cu'gl petg an crusch. Cun far diever d'egn muster vigl a cumbinar el daniev dat quegl maletgs decorativs ca vignan ad ambalir abitaziuns modernas. «Ascheia davaintani puspe anzatge modern, enzatteg niev c'ign sa pender sen pares.» Plenavànt à ella ilustro anqualegn digls seas maletgs cun parts da poesias dad Arnold Spescha, scretgs an petg an crusch. Ear quegl e egna furma originala ca fa c'igls maletgs en betga me decorativs, mobagn davaintan funtàna da far ponderaziuns. Egn efect tredimensiunal survignan quels maletgs cun quegl c'ella à raso sur la tela originala egna strisa da tul, la quala ella à decoro cun musters tradiziunals.

Anzatteg tut oter en igls davos quater maletgs dad Anna Laura Klucker, intitolos cun «Passiun» a «Ruaus». Ear els decoros par part cun musters digls petgs an crusch near cun vears dad Arnold Spescha. Quels maletgs en fatgs segl funs da peals da tschearvs, egna tecnica tut nova agl art figurativ c'à igl sieus origin agl fatg, c'Anna Laura Klucker stgafescha ear tastgas da tgirom tschearv agl sieus atelier a Tamegn, noua c'ella lavura actualmeing ved egna nova coleziun da rassas da nozas a rassas da feastas da las sia marca Yuli.

VEULDEN

Las notas da la polca, a la quala igl cumponist Stefan Battaglia da Veulden à undro la Val Sumvitg.

FOTO MAD

La polca digl Bogn da Tenigia

La Quotidiana digls 12 da fanadur 2023 à rapurto detaglieadameing digl project «Resvegl dil hotel Bogn Tenigia» da Rolf Diefenbacher. An que conex pudess igl interessar lecturas a lecturs, c'igl clarinetist da Veulden Stefan Battaglia (1911–1977) veva deditgieu egn toc musical a la Val Sumvitg gea igl on 1930. Cun sia capela da musica populara sunava el la polca «Im Tenigerbad», la quala el à registro igls 1941 a Turitg. (cdm/bt)

Tgi c' à gust da tarlar quella polca, cata ella sin la pagina www.volksmusikant-stefan-battaglia.ch (Musik/Titel Nummer 10).

VEULDEN

Tge scruscha agl vòld da feglia?

Sasiemgear sut badugna, sadumandànd, co la feglia vegni schmaglieada ad observar insects a furmiclas. Tut quegl ad anc blar daple andrieschan ign sin l'excuriun agl rom «Tge regala la natira a nus igl mains da ... fanadur». Quella viandada magna tras igls vòlds da feglia agl danturn da Veulden, noua c'igl vean fatg a saver la atgnadads da tals vòlds da felgia a co quella plàntas sagidan l'egna a l'otra. Ign prenda d'ancanucher las diversas sorts da plàntas da feglia.

L'excuriun, manada da Gabrielle Freya Tina Handschin, à liac la dumeingia digls 30 da fanadur. La partenza e a las 11.00 sin la plaza da scola a cuza antoca las 16.00. Par ir igl tschancùn giu Tit ad anavos e'gl da surmuntar var 300 m diferentzga d'òlzetga sin egn trutg par part tess. Las anunztas en da tarmeter antoc'igls 26 da fanadur u ad abenteuer-biodiversitaet@bluewin.ch ne par telefon 079 371 48 31. (fmr/bt)

SENIORS

Giantar cuminevel a Maton

Igl proxim giantar cuminevel da las senioras a digls seniors da Ziràn-Reschen a la Muntogna da Schons à liac vendergis, igls 28 da fanadur 2023 an l'ustreia Muntsulej a Maton. Las anunztas en da far antoca la gievgia, igls 27 da fanadur a Liesbeth Beglinger, davent da las 18:00, par telefon: 081 630 73 51. An cass d'amparadas viglian ign mademameing sadrizar a Liesbeth Beglinger. (cdm/bt)

TARTAR

Il lieu da l'accident.

FOTO MAD

Ciclist transportà en l'ospital

Glindesdi en damaun n'ha in automobilist betg dà la precedenza ad in ciclist a Tartar. Il ciclist è guntgi ora, pero è collidà cun ina saiv. L'automobilist da 63 onns era tenor comunicaziun sin ina via dador da la Mantogna. Ad in auto che charrava da vart dretga da la val ha el concedi la precedenza, ha dentant survesi il ciclist suandant da 45 onns. Cur che l'automobilist ha remartgà ses sbagl, è el sa fermà amez la via. Il velocipedist ha sdrimà l'auto a dretga, è glischnà sur l'ur dal vial ora, collidà cun ina saiv ed è crudà d'ina scarpa giu. In team da salvament dal Grischun Central ha transportà l'um cun ruttadiras en l'ospital a Tusaun. La Polizia chantunala grischuna eruescha las circumstanzas exactas che han manà a quest accident da traffic. (cdm/fmr)